

PROTOKOL O HODNOCENÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE posudek oponenta

Práci předložil(a) student(ka): Barbora Korandová

Název práce: Proces coming out a způsoby formování homosexuální identity

Oponoval: Mgr. Zdeněk Sloboda, odborný asistent, Katedra mediálních a kulturních studií a žurnalistiky, FF UP v Olomouci

1. CÍL PRÁCE (*uvedte, do jaké míry byl naplněn*):

Cílem práce bylo na základě teoretické analýzy a vlastního kvalitativního výzkumu „přiblížit utváření homosexuální identity v kontextu coming outu“. Domnívám se, že „přiblížení“ se autorce podařilo a v zásadě svůj cíl splnila. Nicméně mám k práci několik koncepčních připomínek, na základě kterých bych mohl říct vlastně i opak.

2. OBSAHOVÉ ZPRACOVÁNÍ (*náročnost, tvůrčí přístup, proporcionalita teoretické a vlastní práce, vhodnost příloh apod.*):

Autorka si vybrala zajímavé téma, které se na první pohled zdá jednoduché, ale je poměrně složité (viz moje hodnocení). Zvolením teoretických prací (Foucault, Butler, Latour), které nejsou jednoduché pro pochopení a aplikaci, můžeme hovořit o poměrně vysoké náročnosti zpracování, které podporuje i realizace čtyř kvalitativních rozhovorů. U nich studentka zvolila snadnější cestu jejich analyzování odděleně (což má ale i svou logiku ve zvoleném teoretickém přístupu Latoura, který mluví o silně individuálním budování identity), přičemž o jistou syntézu se pokouší v krátkém závěru.

3. FORMÁLNÍ ÚPRAVA (*jazykový projev, správnost citace a odkazů na literaturu, grafická úprava, přehlednost členění kapitol, kvalita tabulek, grafů a příloh apod.*):

Práce splňuje všechny požadavky na grafickou úpravu, stylistiku, gramatiku (s drobnými prohřešky) i používání odborných zdrojů, jejich citování a jejich uvedení v závěrečné bibliografii. U tabulek bych spíše předpokládal, že název tabulky bude nad ní, nikoliv pod ní, což je ale drobnost.

4. STRUČNÝ KOMENTÁŘ HODNOTITELE (*celkový dojem z diplomové práce, silné a slabé stránky, originalita myšlenek apod.*):

Můj komentář bude poměrně obsáhlý a vyplývají z něj následující otázky. Sice hodnotím práci jako kvalitně zpracovanou, čímž studentka prokázala své schopnosti odborné práce na bakalářské úrovni. Nejsem si ale jistý, že cesta, kterou se v práci studentka vydala, je správná k tomu, aby přínos práce byl takový, jaký asi zamýšlela. To znamená, jestli není vlastně celá práce (obzvl. propojení použité teorie s její analytickou aplikací) není o ničem. Zároveň si ale nejsem jistý, že existuje jedna správná cesta, po které bych se vydal já.

Abych byl konkrétnější:

POUŽÍVANÉ ZDROJE

- U prací, které se zabývají homosexualitou, ale jsou psané z perspektivy jiné disciplíny a obzvláště z neesencialistických, resp. konstruktivistických příp. interakcionistických pozic, je bez dostatečné kritické reflexe a nadhledu složité používat dostupnou literaturu, která je zpravidla ukotvena v psychologii, medicíně či sexuologii a jako taková je principiálně esencialistická.

TERMINOLOGIE

- Produktem tohoto diskurzu je i termín a koncept (*homo*)*sexuální orientace*, které považuji za problematické používat, aniž bychom jej vymezili (kriticky) jinak, než z perspektivy medicíny a psychologie. Řečeno s Foucaultem je právě termín homosexuální orientace produktem disciplinačního (medicínského) diskurzu, a *coming out* – tedy jakési vyvření této orientace napovrch (nejdříve do mysli jedince, a potom i do jeho sociálního okolí) – je, řečeno s Butler, onou diskurzivní performancí, která až zpětně materializuje naše tělo a jeho pojmání jako (homo)sexuálně orientované.
- Z toho plyne, že jako velice problematické vidím používání termínů a slovních spojení, které je tu synonymní, tu nikoliv. Jsou to termíny jako: sebeuvědomění (své orientace; s. 22), subjektivita, (sebe)identifikace, coming out. Do výčtu nám pak chybí pojmy jako sebepojetí, budování / zrání / vývoj já/self, atp. Problematické je neproblematické používání pojmů (homo)sexuální orientace a (homo)sexuální identita jako by byly synonymní.
- Otázkou je, k čemu vlastně vůbec potřebuje autorka termín coming out.
- V práci chybí definice termínu heteronormativity.
- V rozhovorech informantí/-ky hovoří o: ne/zamilování, ne/přitahování, líbí/nelíbí se mi muži/ženy – afektivita není konceptualizovaná v práci, je implicitně inherentní sexuální orientaci?

POUŽITÍ TEORETICKÝCH ZDROJŮ A JEJICH ŘAZENÍ V PRÁCI

- K čemu je také potřeba Foucaulta a Butler, když autorka následně aplikuje Latoura.
- Proč autorka nepracovala spíše s *Bodies that matter* od Butler, které se více zabývají tělesností, a proč také nevyužila textu Hany Porkertové z časopisu *Gender, rovné příležitosti, výzkum*, kde z téhož čísla používá jednu citaci od Pitoňáka, kde Porkertová právě diskutuje absenci materiality (těla) v práci Butler.
- Z tohoto pohledu je pak ve struktuře práce nelogické, že po představení Latourova přístupu, který je určující, přichází celá diskuse termínu coming out, která je navíc skoro výhradně psychologická a nemá s Latourovským pojetím mnoho společného. Nebo alespoň není jasný přínos. (Tím by mohlo být generování kategorií tělesnosti, viz níže v bodech k analýze.)
- Domnívám se, že by práce měla být strukturována jinak. 1. Konstatování, že žijeme v heteronormativní společnosti, a co to znamená (např. že normativita je produkována medicínou) a že to vyžaduje coming out. 2. „Tradiční“ tedy esencialistické pojetí (homo)sexuality, tedy to psychologie a sexuologie, z nichž vychází specifické pojetí sexuality coby orientace (vedle čehož ale můžou stát koncepty jako sexuální afektivita, sexuální chování, sexuální identita) a pojetí coming outu coby vyvěrání této orientace na povrch. 3. Diskurzivní pojetí (homo)sexuality, kde orientace je produktem disciplinujícího řádu a tělo a identita jsou genderově a sexuálně konstruovány performativně. 4. Použití Latourova pojetí na (homo)sexualitu. 5. Implikace pro analýzu. 6. Analýza.

ANALÝZA

- Dobrý zdrojem přemostujícím konstruktivistické pojetí (homo)sexuality, zahrnujícím reflexivitu těla a stojícím na individuálních narativech je práce Kena Plummera, např. kapitola o homosexuálních comingoutech v *Telling Sexual Stories*.
- Pokud by práce byla strukturována tak, jak jsem uvedl výše. Muselo by dojít v metodologické části k vydefinování onoho tělesného, (jež Butler a Foucault přehlíželi) jež školitelé učí jedince identifikovat, což následně může vést k nějaké sociální artikulaci.
- Nejsem hlouběji obeznámen s prací Latoura, nicméně z toho, jak byl představen, se domnívám, že není aplikován dodůsledků. A to i přes to, že vtělení jeho konceptu do tabulek mi přijde velice zajímavé a pochopitelné.
- Domnívám se, že celé „narrativy“/analýzy jednotlivých informantů/ek by měly být vystavěny nikoliv chronologicky (v čase jak se lidem děly), ale se zaměřením na (a) školitele, (b) identifikování propozic, (c) realizaci artikulace.
- Podle mě v analýze autorka zapomíná na onen vnitřní coming out, tedy vyjednávání identity „uvnitř“ jedince, vyjednávání mezi vlastním tělesným prožíváním a tlaky vnějšího sociálního prostředí. Tady je pak otázka, kdo je školitelem/-kou o vnímání vlastního těla – může jím být medicínský diskurz (medicínské vědění) kolem sexuality a heteronormativní jednání

sociálního prostředí, které dává vznikat pocitům jako je osamění, nenormality, jinakosti, podivného, atp.?

5. OTÁZKY A PŘIPOMÍNKY DOPORUČENÉ K BLIŽŠÍMU VYSVĚTLENÍ PŘI OBHAJOBĚ (*jedna až tři*):

Aby byl prostor věnovat se obhajobě a na jejím základě mohla komise udělit studentce známku, omezují své otázky pouze na jednu komplexnější:

>>> Co je ono tělesné, které přinášíte do coming outových příběhů z pojetí od Latoura? Popište takové kategorie nebo (pro)jevy tělesnosti. Jak je ne/možné k nim vztáhnout jevy, s nimiž pracujete jako je pocit osamělosti, uvědomění si orientace, a jak jevy, které příliš netematizujete jako ne/zamilovávání, ne/přitahování, ne/líbění se mužů/žen. Proč jste vynechala vyjednávání, které by se dalo zařadit do tzv. vnitřního coming outu?

6. NAVRHOVANÁ ZNÁMKA (*výborně, velmi dobře, dobře, nedoporučuji k obhajobě*):

Jelikož práce je formálně dobře zpracovaná, doporučuji práci k obhajobě. Co se týká určení známky, tak navrhuji udělení buď jedničky, pokud studentka vyargumentuje svou aplikaci Latoura na comingoutové příběhy, nebo trojky, pokud nevyargumentuje a komise sezdá, že je sice práce formálně v pořádku, ale analýza a struktura práce jsou vlastně pomýlené.

Datum: 27. 5. 2016

Podpis: 